

Nieuw in de Jan Verwey Bibliotheek

Jelle van Dijk

Mark Zekhuis, Louis van Oort & Luc Hoogestein 2021. **Gewilde dieren. Herintroducties van dieren in Nederland.** KNNV Uitgeverij, Zeist. 288 pagina's Prijs € 15. (was € 29,95)

Bij het horen van het woord 'herintroductie' zullen velen direct denken aan de terugkeer van soorten als Raaf, Otter en Bever. Deze soorten zijn in vroeger tijd bewust uitgeroeid vanwege vermeende schadelijkheid. Ook zijn er dieren verdwenen door ingrepen in hun leefmilieu. Hierbij kan gedacht worden aan het verdwijnen van riviervissen als Zalm en Steur door ernstige waterverontreiniging en het aanleggen van stuwen.

In 'Gewilde dieren' komen niet alleen de bekende introducties aan bod, maar ook de pogingen om kleine restpopulaties in stand te houden door het leefgebied te verbeteren en te vergroten. Daarvoor is natuurlijk wel nodig dat eerst goed bekeken wordt wat de specifieke leefomstandigheden zijn van de soort waar het om gaat.

De eerste geslaagde herintroductie in ons land betrof de terugkeer van de Raaf. In de negentiende eeuw werd voor elke gedode Raaf een premie uitgekeerd,

zoals dat bij roofvogels ook het geval was. De laatste Raaf werd in 1928 bij Nijkerk geschoten.

In 1966 startte een project van het Wereldnatuurfonds en het RIVON waarbij tientallen Raven uit Sleeswijk-Holstein en later ook uit Mecklenburg werden gehaald. De vogels werden in grote kooien geplaatst en de daar geboren jongen mochten vrij rondvliegen. In de beschrijving van dit project ontbreekt de grote kooi die in de AW-duinen werd geplaatst. De daar geboren Raven lieten zich regelmatig bij Noordwijk zien en in 1979 en 1980 werd er zelfs bij de Noraweg gebreed.

Voor de introductie van de Raaf was het niet nodig landschappelijke ingrepen te realiseren. Voorlichting aan jagers dat ze deze 'grote kraai' met rust moesten laten, was voldoende. Bij veel andere soorten was dat wel even anders. In het boek wordt breed ingegaan op de poging om het Korhoen als broedvogel voor ons land te behouden. Rond 1980 waren er verspreid over de zandstreken nog 450 hanen, maar na 1997 ging het nog maar om enkele vogels op de Sallandse heuvelrug. Onderzoek wees uit dat het grootste probleem de overleving van de kuikens was. Er waren op de heide gewoon te weinig insecten voor de kuikens. Met verbetering van het milieu probeerde men de insectenfauna te stimuleren. Daarnaast werden vanaf 2016 Korhoenders uit Zweden losgelaten waardoor er nog jaarlijks enkele Korhoenders zijn te zien.

Een moeizaam verhaal betreft ook het in stand houden van een populatie Hamsters. Dankzij een fokprogramma, gestart met in Zuid-Limburg gevangen dieren, zijn nu nog Hamsters 'in het wild' te vinden. Dat is dan wel in akkerreservaten die favoriet zijn bij Veldmuizen, die op hun beurt Velduil, Buizerds en marters aantrekken. Dat deze predatoren de Hamsters ontzien, is natuurlijk een vrome wens gebleken.

Gelukkig staan er ook heel wat succesverhalen in dit interessante boek. Daarbij gaat het bijvoorbeeld over het uitzetten van de Beekprik in een Limburgse beek en het uitzetten van Knoflookpadden bij Tilburg. Ook de inspanningen om het Pimpernelblauwtje en de Zadel sprinkhaan voor ons land te behouden laten zien dat het uitzetten van dieren kansrijk is als eerst de kwaliteit van de leefomgeving verbeterd is.

Alles bij elkaar een heerlijk boek waarin op eerlijke wijze succes en mislukking boeiend worden beschreven. Jammer is wel dat bij de foto's het bijschrift vrijwel steeds in de foto is geplaatst, wat de leesbaarheid hiervan sterk belemmert.

Danny Verbaan 2024. **Altijd op zoek naar water. Het verhaal van Dunea en haar voorgangers.** 230 pagina's. Jubileumboek 150 jaar Dunea. Niet in de handel.

Den Haag liep bepaald niet voorop wat de aanleg van een waterleiding betreft. Pas in september 1874 was de eerste Haagse waterleiding een feit. Dat was ruim 20 jaar na de aanleg van de Amsterdamse waterleiding die al in 1853 tot stand kwam vanuit de bekende Oranjekom bij Vogelenzang. Ook in Den Helder ging men veel eerder op een waterleiding over. Al in 1856 kwam daar schoon duinwater uit de kraan.

De choleraepidemie van 1866, waarbij alleen al in Den Haag ruim duizend inwoners overleden, vormde de aanleiding tot krachtadig optreden. Dit leidde tot de eerste Haagse duinwaterleiding bijna tien jaar later. Ook in Leiden, waar in 1866 bijna 900 slachtoffers vielen, wilde men schoon drinkwater. Het college stelde voor een speciale pijpleiding van het pompstation in Vogelenzang naar Leiden aan te leggen om van het schone duinwater van de AW-duinen te kunnen profiteren. Het plan werd door Amsterdam afgewezen, maar wel werd toegestaan dat vanaf juni 1870 ijzeren schuiven bij Vogelenzang met schoon duinwater werden gevuld die vervolgens door de trekvaart naar Leiden werden gesleept. Hierna duurde het nog tot 1878 voordat in Leiden schoon water uit de kraan kwam. Dat was mogelijk geworden

door de aanleg van een duinwaterleiding in Berkheide met daarbij de bouw van een forse watertoren bij Katwijk a/d Rijn.

Dat je niet zonder gevolgen duinwater kunt blijven oppompen, bleek al in het begin van de vorige eeuw. De duinen verdroogden en de nog aanwezige landbouwbedrijven moesten stoppen. In de jaren dertig maakten de bestuurders in Den Haag en Leiden plannen om via persleidingen rivierwater naar de duinen te pompen. Door het uitbreken van de Tweede Wereldoorlog en daarop volgende wederopbouwperiode duurde het tot 1955 voordat rivierwater naar de duinen werd gepompt. Het water werd ingelaten vanuit de Lek bij Bergambacht (Krimpenerwaard). In 1976 volgde het innamepunt aan de Afdamde Maas bij Brakel (GLD). In Meijndel en Berkheide werd geen kanalenstelsel aangelegd zoals in de AW-duinen. Men liet laaggelegen valleien vollopen waardoor een gevarieerd gebied met plassen ontstond. Vanaf dat moment kreeg het natuurbeheer veel meer aandacht. Gezaghebbende biologen, verenigd in het Meijndelcomité, volgden de ontwikkelingen op de voet. Ook binnen de organisatie van het waterleidingbedrijf kwam meer belangstelling voor natuurbeheer. Dat ook in het natuurbeheer vaak van 'voortschrijdend inzicht' sprake is, blijkt in een van de laatste hoofdstukken over de rol van het Konijn. Het dier werd eerst fel bestreden vanwege vraat aan nieuwe aanplant, maar later vertroeteld als 'maaimachientje' voor bijzondere duinvegetatie.

Voor duinwandelaars met gevoel voor historie is dit een heerlijk boek. Met vlotte pen heeft Danny Verbaan een boek samengesteld waarin de historie van de waterwinning in de duinen passeert, verluchtigd met veel historische foto's. Daarbij is ook ruimte voor een anekdote zoals die over het portret van oud-directeur W.G. de Knokke van der Meulen. Zijn foto in het kantoor te Voorburg werd in 1941 door NSB-ers voor een portret van president Roosevelt (USA) aangezien. Om die reden eisten zij verwijdering van dit portret, wat uiteraard niet gebeurde.

Natuurlijk is de waterwinning in de Hollandse duinen een enorme aanslag geweest op de natuurlijke rijkdom van dit gebied. Daarbij moet wel bedacht worden dat dankzij de waterwinning een zeer groot deel van de duinen gevrijwaard is gebleven van bebouwing en bepaalde vormen van recreatie. Hieraan kan worden toegevoegd dat door gericht natuurbeheer vanaf de jaren vijftig op een aantal plaatsen ook belangrijk natuurherstel heeft plaatsgevonden.

